

**VIỆN CHÍNH SÁCH VÀ CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN NÔNG NGHIỆP NÔNG
THÔN**

DỰ ÁN CHUYỂN ĐỔI NÔNG NGHIỆP BỀN VỮNG - VNSAT

BÁO CÁO

**THỊ TRƯỜNG ĐỐI THỦ CẠNH TRANH
THỊ TRƯỜNG PAKISTAN**

Hà Nội, 2018

MỤC LỤC

I. GIỚI THIỆU CHUNG.....	3
1.1. Tổng quan tình hình của Pakistan.....	3
1.1.1. Kinh tế.....	3
1.1.2. Xã hội.....	4
1.1.3. Chính trị.....	5
1.1.4. Văn hóa.....	5
1.2. Sự cần thiết của báo cáo.....	6
II. THỰC TRẠNG SẢN XUẤT LÚA GẠO PAKISTAN.....	6
2.1 Sản xuất.....	6
2.2. Hoạt động chế biến và sơ chế sản phẩm.....	8
2.3. Chính sách hỗ trợ sản xuất.....	8
III. THƯƠNG MẠI.....	9
3.1 Xuất khẩu.....	9
3.2 Tiêu dùng trong nước.....	12
3.3 Giá trong nước.....	13
3.4 Tồn kho.....	14
3.5 Chính sách thương mại của Pakistan.....	14
IV. KẾT LUẬN VÀ NHỮNG LƯU Ý CHO VIỆT NAM.....	15
4.1 Kết luận.....	15
4.2 Những lưu ý cho thị trường Việt Nam.....	16
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	18

DANH MỤC HÌNH

Hình 1: Tốc độ tăng trưởng GDP và GDP bình quân đầu người của Pakistan	3
Hình 2: Diện tích lúa tại Pakistan qua các năm.....	7
Hình 3: Sản lượng gạo của Pakistan qua các năm.....	7
Hình 4: Lượng và giá trị xuất khẩu gạo của Pakistan	9
Hình 5: Giá xuất khẩu gạo trung bình của Pakistan và một số quốc gia.....	10
Hình 6: Cơ cấu thị trường xuất khẩu gạo của Pakistan 2017	10
Hình 7: Cơ cấu các loại gạo xuất khẩu Pakistan năm 2017	11
Hình 8: Giá trị xuất khẩu gạo Basmati và non-Basmati của Pakistan.....	12
Hình 9: Giá xuất khẩu trung bình gạo Basmati và non-Basmati của Pakistan.....	12
Hình 10: Tiêu thụ gạo trong nước của Pakistan	13
Hình 11: Diễn biến giá gạo trong nước của Pakistan theo tháng	13
Hình 12: Tồn kho của Pakistan qua các năm	14

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1: Một số chỉ tiêu kinh tế cơ bản của Pakistan.....	3
--	---

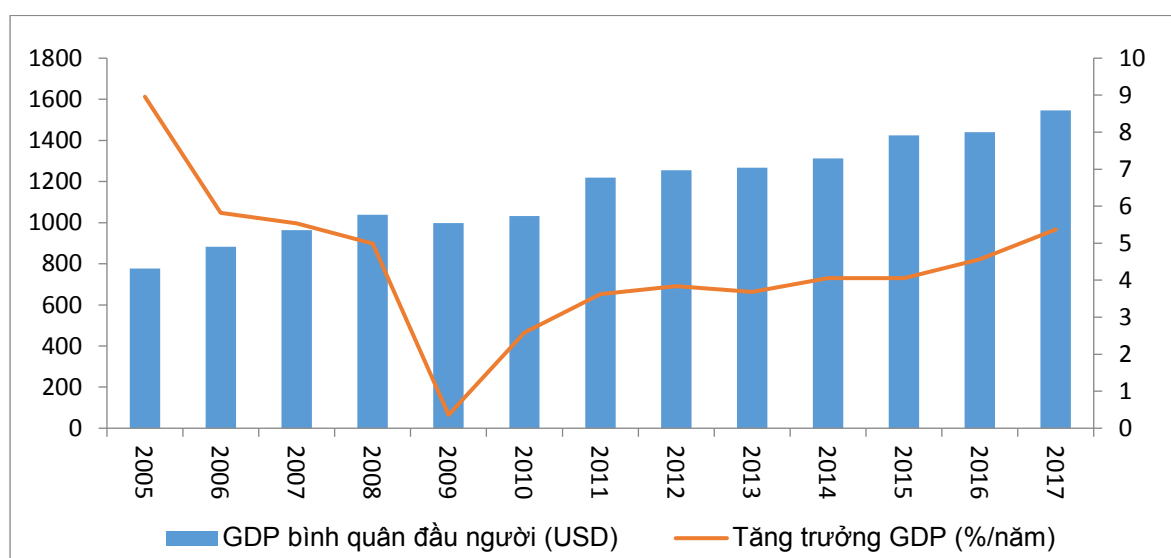
I. GIỚI THIỆU CHUNG

1.1. Tổng quan tình hình của Pakistan

1.1.1. Kinh tế

Tốc độ tăng trưởng GDP của Pakistan đã giảm mạnh từ 8,96% năm 2005 xuống 0,36% năm 2009 do ảnh hưởng của cuộc khủng hoảng kinh tế năm 2008. Tuy nhiên, sau 10 năm, nền kinh tế Pakistan đã dần hồi phục. Năm 2017, Pakistan được coi là nền kinh tế đứng thứ hai ở Nam Á sau Ấn Độ với tốc độ tăng trưởng GDP đạt mức 5,37%. Ngân hàng Thế giới (WB) dự báo tăng trưởng GDP của Pakistan sẽ đạt 5,5% năm 2018, 5,8% năm 2019, và 6% năm 2020.

Hình 1: Tốc độ tăng trưởng GDP và GDP bình quân đầu người của Pakistan

Nguồn: IMF

Cơ cấu kinh tế Pakistan đã có sự chuyển dịch tích cực, từ chủ yếu dựa vào nông nghiệp sang một nền kinh tế dựa vào dịch vụ. Đến năm 2017, nông nghiệp chỉ còn chiếm 22,88% GDP, trong khi lĩnh vực dịch vụ đã chiếm đến 53,09% GDP. Các khoản đầu tư nước ngoài lớn đã được rót vào nhiều lĩnh vực gồm cả viễn thông, bất động sản và năng lượng.

Bảng 1: Một số chỉ tiêu kinh tế cơ bản của Pakistan

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tăng trưởng GDP (%/năm)	2,58	3,62	3,84	3,68	4,05	4,06	4,56	5,37
GDP bình quân đầu người (USD)	1031,65	1218,34	1254,17	1266,74	1312,43	1424,95	1439,63	1545,94
Lạm phát (%/năm)	10,10	13,66	11,01	7,36	8,62	4,53	2,86	4,15
Cơ cấu GDP theo ngành kinh tế (%)								
<i>Nông nghiệp</i>	23,28	25,13	23,71	23,83	23,74	23,82	23,22	22,88

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Công nghiệp</i>	19,72	20,50	21,30	20,22	20,03	19,09	18,26	17,94
<i>Dịch vụ</i>	52,84	50,93	51,57	52,01	51,70	52,16	52,77	53,09
Tốc độ tăng trưởng xuất khẩu (%/năm)	15,71	2,37	-15,00	13,58	-1,48	-6,34	-1,60	-0,78
Tốc độ tăng trưởng nhập khẩu (%/năm)	4,35	-0,12	-3,10	1,81	0,25	-1,61	16,02	21,02
Tỷ lệ thất nghiệp (%)	5,55	5,95	5,95	5,98	6,00	5,90	5,96	6,02

Nguồn: IMF và WB

Tuy nhiên, WB cảnh báo cán cân thương mại và ngân sách của nước này vẫn còn yếu, do đó điều quan trọng là tiếp tục các nỗ lực cải cách cơ cấu. Thâm hụt cán cân thương mại ngày càng lớn và kéo dài làm cho Pakistan ngày càng phụ thuộc vào các khoản viện trợ, vay nợ, kiều hối để cân bằng cán cân thanh toán quốc gia. Nợ công chiếm hơn 80% GDP, trong đó nợ nước ngoài hơn 30% GDP. Từ năm 2013, Trung Quốc triển khai chương trình “Hành lang kinh tế Trung Quốc – Pakistan” (CPEC) với cam kết đầu tư 60 tỷ USD vào các dự án về năng lượng và cơ sở hạ tầng, đem lại hy vọng cú hích phát triển cho Pakistan nhưng cũng khiến nước này đối mặt với nguy cơ ngày càng phụ thuộc vào Trung Quốc.

Các mặt hàng xuất khẩu chủ yếu của Pakistan là bông, vải sợi bông, hàng dệt kim, gạo, thủy sản... sang các thị trường chính là Mỹ, Anh, Trung Quốc, Afghanistan, Đức, Tây Ban Nha, Hà Lan. Pakistan nhập khẩu chủ yếu máy móc thiết bị, hàng công nghiệp, thực phẩm và động vật, hoá chất, nhiên liệu khoáng sản, dầu mỡ động thực vật... từ các thị trường chính là Trung Quốc, U.A.E, Ả-rập Xê-út, Mỹ, Indonesia.

1.1.2. Xã hội

Dân số của Pakistan là 202,34 triệu người vào ngày 20/11/2018, chiếm 2,62% dân số thế giới và xếp thứ 6 trên thế giới trong bảng xếp hạng dân số các nước và vùng lãnh thổ. Mật độ dân số của Pakistan là 262 người/km². Dân số thành thị là 77,12 triệu người, chiếm 39,20% dân số cả nước. Độ tuổi trung bình ở Pakistan là 23 tuổi¹.

Người dân Pakistan có tuổi thọ trung bình 66,7 tuổi, thấp hơn tuổi thọ trung bình của dân số thế giới (72 tuổi). Tại Pakistan, có 58,75% dân số trưởng thành (từ 15 tuổi trở lên) biết đọc, biết viết. Theo đó khoảng 51,92 triệu người lớn không biết chữ. Sự phát triển con người tụt hậu so với hầu hết các nước trong khu vực. Ngoài ra, cơ sở hạ tầng, giáo dục, y tế và vệ sinh môi trường của đất nước này vẫn còn khá lạc hậu.

Xã hội Pakistan phần lớn theo chế độ thứ bậc, với sự tôn trọng lớn dành cho các giá trị truyền thống Hồi giáo, dù các gia đình thành thị đã phát triển thành một hệ thống gia đình hạt nhân bởi những đè nén kinh tế xã hội đã bị áp đặt bởi hệ thống gia

¹Nguồn: danso.org

đình chung truyền thống. Những thập kỷ gần đây đã chứng kiến sự xuất hiện của một tầng lớp trung lưu tại một số thành phố như Karachi, Lahore.

Pakistan là nước có quốc gia có phần lớn dân số theo Đạo Hồi. Khoảng 95% người dân Pakistan là tín đồ Hồi giáo, trong số đó gần 75% thuộc phái Sunni và 20% là Shi'a. Khoảng 1,85% theo Ấn Độ giáo, 1,6% dân số theo Ki-tô giáo, số còn lại theo Đạo Sikh, Parsis, Hồi giáo Ahmadi, Phật giáo, Do Thái, Bahá'ís, và vật linh.

1.1.3. Chính trị

Pakistan là một nước cộng hòa dân chủ liên bang bán tổng thống với Đạo Hồi là tôn giáo của nhà nước. Pakistan gồm 4 bang là Punjab, Sind, Baluchistan và bang biên giới Tây Bắc và một số lãnh thổ trực thuộc Chính phủ trung ương như Azad Kashmir, Vùng bộ lạc và Thủ đô. Tại Trung ương, Quốc hội là cơ quan lập pháp cao nhất gồm 2 viện: Thượng nghị viện và Hạ nghị viện. Hạ nghị viện được bầu trên cơ sở phổ thông đầu phiếu với nhiệm kỳ 5 năm. Thượng nghị viện có đại diện bình đẳng giữa các tỉnh. Quốc hội bầu nguyên thủ quốc gia là Tổng thống với nhiệm kỳ 5 năm. Chính phủ là cơ quan hành pháp cao nhất. Chính phủ gồm Thủ tướng, các Bộ trưởng Liên bang và các quốc vụ khanh. Cơ quan tư pháp cao nhất là toà án tối cao. Chánh án toà án tối cao do Tổng thống bổ nhiệm. Tại địa phương: Pakistan chia làm 4 bang là Punjab, Sind, Baluchistan và bang biên giới Tây Bắc và một số lãnh thổ trực thuộc Chính phủ trung ương như Azad Kashmir, một số vùng bộ lạc và thủ đô. Tại các bang có chính phủ bang (Viện lập pháp bang, chính quyền bang và toà thượng thẩm), đứng đầu là Thủ hiến Bang.

Quân đội Pakistan đã có ảnh hưởng lớn trên trường chính trị Pakistan, với các vị tổng thống quân sự cầm quyền từ 1958–1971, 1977–1988 và từ 1999–2008. Đảng Nhân dân Pakistan cánh tả, dưới sự lãnh đạo của Zulfikar Ali Bhutto, đã giành được sự ủng hộ sau khi Bangladesh ly khai nhưng đã bị lật đổ sau những cuộc bạo động năm 1977. Dưới sự cai trị quân sự của Muhammad Zia-ul-Haq, trong thập niên 1980, Phong trào Muttahida Qaumi (MQM) chống phong kiến, ủng hộ Muhajir khởi đầu như một đảng của tầng lớp dân cư đô thị dị giáo và có giáo dục cao người Sindh và đặc biệt ở Karachi. Một cuộc nổi dậy ở Balochistan đã bị thống đốc Rahimuddin đàn áp bằng quân sự. Thập niên 1990 có đặc điểm là các liên minh chính trị dưới sự lãnh đạo của Đảng Nhân dân Pakistan và một Liên đoàn Hồi giáo đổi mới.

1.1.4. Văn hóa

Pakistan bị coi là vùng đất bất an do khủng bố, chiến tranh, địa hình phức tạp. Tuy nhiên, quốc gia này có sự đa dạng văn hóa, các di tích cổ xưa và phong cảnh thiên nhiên hùng vĩ. Đất nước Pakistan là nơi giao thoa của nhiều nền văn hóa lớn, và còn ẩn chứa vô số các nền văn hóa xuất phát từ một loạt các nhóm sắc tộc.

Pakistan chứa đựng một nền văn minh rực rỡ với các công trình kiến trúc từ Phật giáo, Hindu cho đến Hồi giáo đã có hàng nghìn năm lịch sử. Kiến trúc của các khu vực

hiện tạo thành Pakistan có thể chia thành bốn giai đoạn riêng biệt —tiền Hồi giáo, Hồi giáo, thuộc địa và hậu thuộc địa.

Các chợ địa phương là một nét văn hóa thú vị của Pakistan. Có hàng trăm địa điểm chợ ở tất cả các thành phố và quận. Điều thú vị của các chợ địa phương là sự hiểu biết sâu rộng của những người chủ cửa hàng. Với hàng chục năm buôn bán, những người này có thể trả lời bất kỳ câu hỏi nào của du khách về sản phẩm được bày bán. Chủ cửa hàng trang sức bạc có thể cho người mua biết thông tin về bất kỳ loại bạc nào và chúng có mặt ở đâu trên trái đất. Chủ cửa hàng quần áo cũng trả lời được câu hỏi về bất kỳ loại vải nào trên thế giới. Những thông tin mà chủ cửa hàng cung cấp rất có giá trị, đồng thời còn tạo ra sự tin tưởng giữa người mua và người bán.

1.2. Sự cần thiết của báo cáo

Gạo là một trong những mặt hàng nông sản xuất khẩu chủ lực của Việt Nam. Trong khoảng 10 năm gần đây, Việt Nam đã liên tục nằm trong nhóm 5 nước xuất khẩu gạo lớn nhất thế giới cùng với Ấn Độ, Thái Lan, Pakistan và Brazil. Tuy nhiên, gạo xuất khẩu của Việt Nam vẫn chưa xây dựng được thương hiệu trên thị trường quốc tế và vẫn luôn phải cạnh tranh về giá, khối lượng và chất lượng với các đối thủ khác. Do đó, việc tiến hành nghiên cứu để hiểu rõ về thực trạng sản xuất, thương mại gạo của các nước xuất khẩu khác là điều hết sức cần thiết để từ đó đưa ra các định hướng, giải pháp góp phần nâng cao khả năng cạnh tranh của gạo Việt Nam.

Báo cáo này được xây dựng nhằm mục đích nghiên cứu và phân tích về tình hình sản xuất, thương mại ngành lúa gạo của Pakistan, một trong những đối thủ cạnh tranh chính của Việt Nam trên thị trường gạo thế giới. Gạo hiện là mặt hàng xuất khẩu lớn thứ 2 của Pakistan sau dệt may, đưa nước này vào nhóm 5 nước xuất khẩu gạo lớn nhất thế giới, đồng thời là một trong những nước xuất khẩu chính sang các nước Trung Đông và Arab. Những thông tin tổng hợp và phân tích trong báo cáo này sẽ là nguồn tham khảo để đưa ra những giải pháp nâng cao năng lực cạnh tranh ngành lúa gạo Việt Nam. Nội dung của báo cáo này sẽ có 4 phần chính sau: (i) Giới thiệu chung về Pakistan; (ii) Thực trạng sản xuất gạo của Pakistan; (iii) Thực trạng thương mại của ngành gạo Pakistan; và cuối cùng là (iv) Kết luận và một số lưu ý cho Việt Nam.

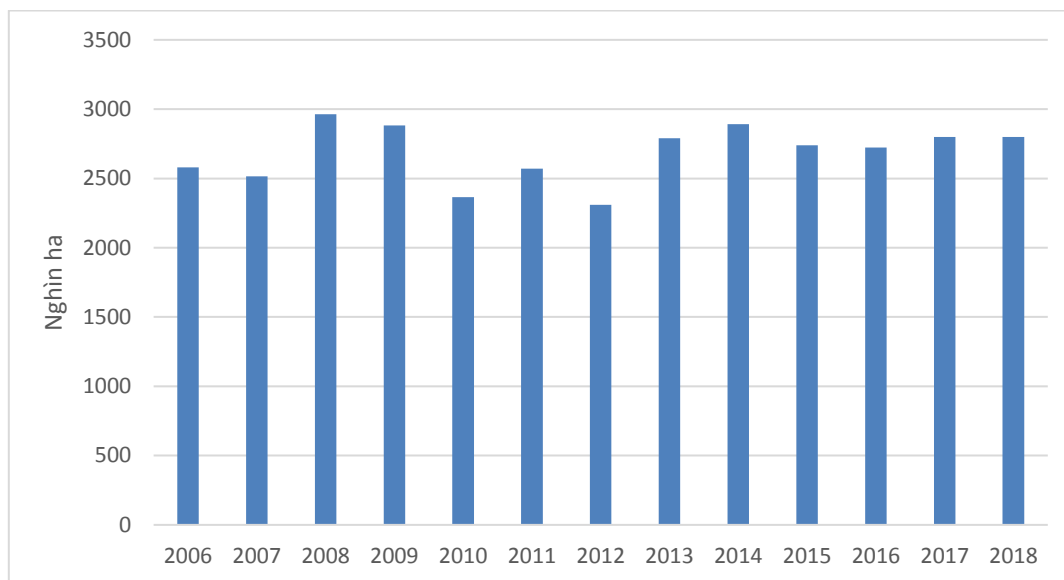
II. THỰC TRẠNG SẢN XUẤT LÚA GẠO PAKISTAN

2.1 Sản xuất

Gạo là cây trồng lớn thứ ba về diện tích gieo trồng, sau lúa mì và bông tại Pakistan. Trong mùa hè, hay còn gọi là mùa “Kharif”, có khoảng 10% diện tích đất nông nghiệp của Pakistan là gạo. Pakistan là nước xuất khẩu gạo Basmati và IRRI hàng đầu. Gạo đứng thứ 2 trong số các loại cây lương thực chủ yếu ở Pakistan và là nguồn thu chính trong xuất khẩu. 90% tổng sản lượng gạo của Pakistan được sản xuất tại 2 tỉnh là Punjab và Sindh. Punjab là tỉnh sản xuất 100% gạo Basmati của cả nước do điều kiện khí hậu và thổ nhưỡng thích hợp, sở hữu đất "Kalar" theo thuật ngữ địa phương

nằm giữa sông Ravi và sông Chenab ở Punjab. Gạo IRRI được trồng ở cả Punjab và Sindh. Trong những năm qua, diện tích lúa thu hoạch tại Pakistan khá ổn định quanh mức 2,8 triệu ha.

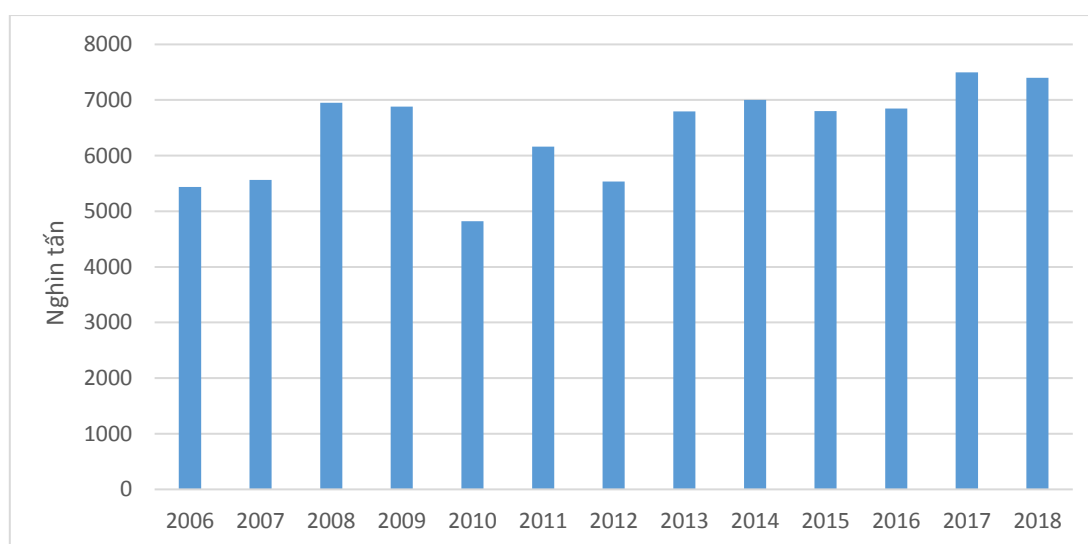
Hình 2: Diện tích lúa tại Pakistan qua các năm

Nguồn: USDA

Sản lượng gạo năm 2017 của Pakistan đạt mức kỷ lục 7,5 triệu tấn, tăng 300.000 tấn so với dự báo và tăng 651.000 tấn so với năm 2016. Dự báo trong năm 2018, sản lượng gạo thu hoạch vẫn ở mức cao với khoảng 7,4 triệu tấn.

Hình 3: Sản lượng gạo của Pakistan qua các năm

Nguồn: USDA

Một số yếu tố ảnh hưởng đến tình hình sản xuất gạo của Pakistan

Việc gieo trồng ngày càng nhiều các giống lúa chất lượng như giống basmati có năng suất cao hơn và các giống lúa lai hạt dài đã giúp sản lượng gạo của Pakistan liên

tục tăng mạnh trong những năm qua. Các giống lai đã cho sản lượng rất tốt ở Sindh, nơi chúng chiếm 50% diện tích trồng, tăng khoảng 35% so với vài năm trước đây.

Bên cạnh đó, việc ứng dụng các biện pháp kỹ thuật làm tăng năng suất đáng kể cho các loại cây trồng, trong đó có lúa gạo. Người dân trồng lúa tại Pakistan đã có các phương pháp thực hành nông học tốt hơn, sử dụng các giống kháng sâu bệnh, sử dụng thuốc BVTV nhiều hơn, nhờ đó tỷ lệ mắc bệnh bạc lá do vi khuẩn trong những năm gần đây đã giảm đáng kể. Thiếu năng lượng điện và chất đốt vẫn là vấn đề lớn gây ảnh hưởng tới toàn bộ dây chuyền sản xuất, giảm khả năng xay xát lúa gạo và cản trở quá trình sấy khô gạo.

Điều kiện thời tiết, môi trường cũng ảnh hưởng lớn đến tình hình sản xuất lúa gạo tại Pakistan. Các đợt lũ xảy ra từ năm 2010 cũng đã giúp bồi đắp phù sa, lắng đọng dinh dưỡng ở những vùng trồng lúa chính, giúp tăng sản lượng. Các cơn mưa gió mùa diễn biến thuận lợi trong mùa hè, tạo điều kiện thuận lợi cho việc gieo trồng gạo Basmati. Trong khi đó, sản lượng gạo niên vụ 2012/13 đã sụt giảm do mưa nhiều vào tháng 9/2012 đã ảnh hưởng đến vụ mùa gạo tại các vùng Jafferrabad và Naseerabad thuộc tỉnh Balochistan; các vùng Jacobabad, Shikarpur, Kashmore và Qambar thuộc thượng lưu tỉnh Sindh. Nhiều thiệt hại nặng nề tại các khu vực có lúa gạo đang trong giai đoạn trưởng thành, lí do chủ yếu là thiếu nước dẫn thời gian gieo trồng muộn.

2.2. Hoạt động chế biến và sơ chế sản phẩm

Trong nhiều năm qua, Pakistan đã đầu tư đáng kể máy móc chế biến hiện đại để nâng cao hiệu quả hoạt động của các nhà máy sơ chế, chế biến gạo từ đó góp phần làm giảm tổn thất sau thu hoạch. Hiện nay, các nhà máy xay xát sử dụng điện năng và chất đốt xay lúa, đồng thời sử dụng máy xay lúa làm công cụ nhiên liệu để sấy khô lúa. Sản phẩm cuối cùng trong dây chuyền sản xuất ở các nhà máy chế biến hiện đại là gạo đã được đánh bóng sau khi xay xát.

Tuy nhiên, Pakistan đang phải đối mặt với một thách thức lớn trong đảm bảo nguồn cung điện năng cho các nhà máy xay xát. Nước này đã tăng nguồn tài chính để hoàn thành hai dự án liên quan đến kho dự trữ giá thể giới lớn – Iran – Pakistan – Ấn Độ (IPI) và Turkmenistan-Afghanistan-Pakistan-India (TAPI) để đối phó với thách thức này. Chủ tịch REAP cũng cho biết đường đến Gwadar, một cảng mới sắp đưa vào sử dụng, đang trong quá trình xây dựng, được kỳ vọng sẽ cải thiện hoạt động vận chuyển tới vịnh Pecxic.

2.3. Chính sách hỗ trợ sản xuất

Hiện tại, việc buôn bán lúa gạo ở Pakistan do các đơn vị tư nhân thực hiện và tự điều phối, nhà nước hầu như không can thiệp và không có các chính sách hỗ trợ như các nước Thái lan, Việt Nam, Ấn Độ. Từ khi Cơ quan xuất khẩu lúa gạo Pakistan do nhà nước quản lý tan rã tại thời điểm những năm 1990, các thương nhân lúa gạo Pakistan thích ứng tốt với môi trường thương mại tự do, và dần dần trở thành tác nhân quan trọng

trong hệ thống thương mại lúa gạo toàn cầu. Tuy công nghệ chế biến đã được đầu tư máy móc thiết bị hiện đại, nhưng phần lớn gạo xuất khẩu của Pakistan không có bao bì đóng gói và không có thương hiệu. Mặc dù đã ngày càng chủ động hơn trong việc vận động hỗ trợ cho hoạt động kinh doanh của mình, các doanh nghiệp xuất khẩu cần phải có những nỗ lực phát triển được thương hiệu gạo trên thị trường thế giới. Tuy nhiên, xuất khẩu gạo Pakistan chủ yếu do các doanh nghiệp nhỏ, vận hành theo mô hình hộ gia đình và đã quen với cách buôn bán truyền thống. Trong tương lai, xuất khẩu gạo Pakistan cần có chiến lược dài hạn và có các định hướng phát triển thương hiệu gạo.

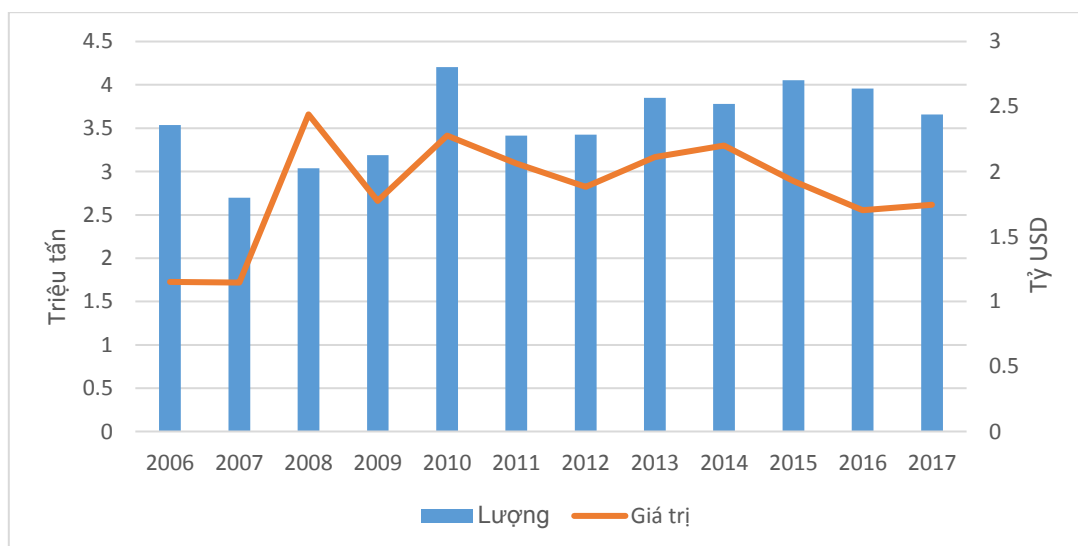
III. THƯƠNG MẠI

3.1 Xuất khẩu

Gạo là mặt hàng xuất khẩu lớn thứ hai (sau dệt may) của Pakistan. Xét về lượng xuất khẩu, Pakistan là quốc gia xuất khẩu gạo lớn thứ 4 thế giới, sau Ấn Độ, Thái Lan và Việt Nam. 3 năm gần đây khối lượng xuất khẩu gạo của Pakistan đang có dấu hiệu suy giảm.

Năm 2017 xuất khẩu gạo đạt 3,656 triệu tấn, giảm 7,61% về lượng so với năm 2016. Dù giảm về lượng nhưng giá trị xuất khẩu lại tăng trở lại, đạt 1,74 tỷ USD và tăng 2,38%, qua đó vượt qua Hoa Kỳ trở thành quốc gia có giá trị xuất khẩu gạo lớn thứ 4 thế giới. Sở dĩ Pakistan đạt được điều này là nhờ xuất khẩu giống gạo basmati giá cao, đồng thời vẫn duy trì thị phần ở một số thị trường xuất khẩu chủ chốt, trong đó có Trung Quốc, Oman và Các Tiểu vương quốc Arab thống nhất (UAE).

Hình 4: Lượng và giá trị xuất khẩu gạo của Pakistan

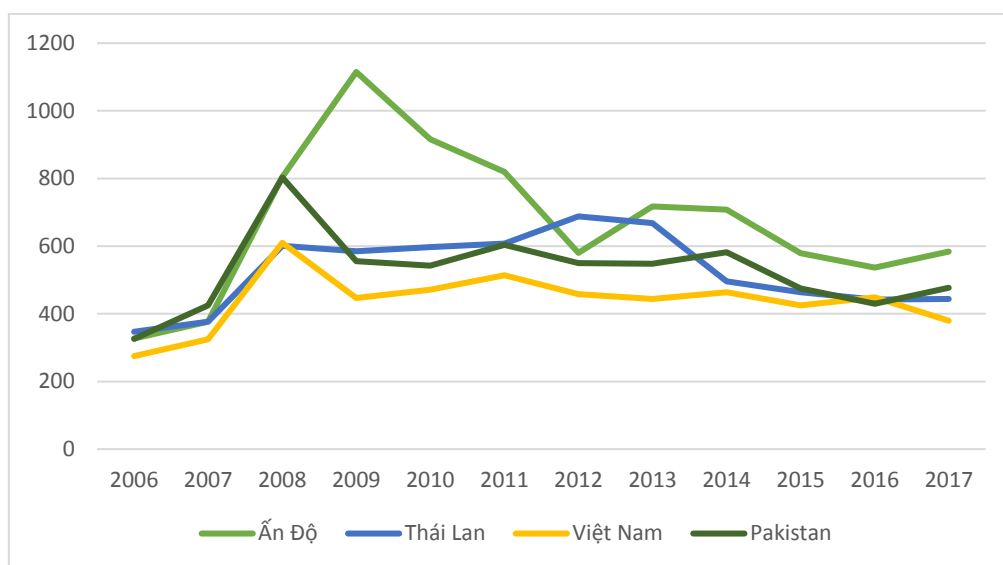
Nguồn: Trademap

Trong số 4 quốc gia xuất khẩu nhiều gạo nhất trên thế giới, duy chỉ có Ấn Độ có giá xuất khẩu trung bình cao hơn cả, Pakistan và Thái Lan có mức giá khá tương đương nhau, còn Việt Nam có giá xuất khẩu trung bình thấp nhất. Năm 2017, giá xuất khẩu

trung bình của Pakistan đạt 477 USD/tấn, tăng 10,9% so với năm 2017, là mức tăng cao nhất trong số 4 quốc gia trên (Ấn Độ tăng 8,75%, Thái Lan tăng 0,45% và Việt Nam giảm tới 15,4%).

Tuy nhiên, theo các nhà xuất khẩu gạo của nước này, việc thiếu nước, nhu cầu trong nước đối với giống gạo basmati dành cho xuất khẩu tăng và việc nhập khẩu giống lúa lai chất lượng thấp, cùng với việc thiếu những sáng kiến mới trong gieo trồng lúa quy mô lớn sẽ gây trở ngại cho Pakistan khi muốn duy trì mức tăng trưởng trong xuất khẩu gạo hiện nay.

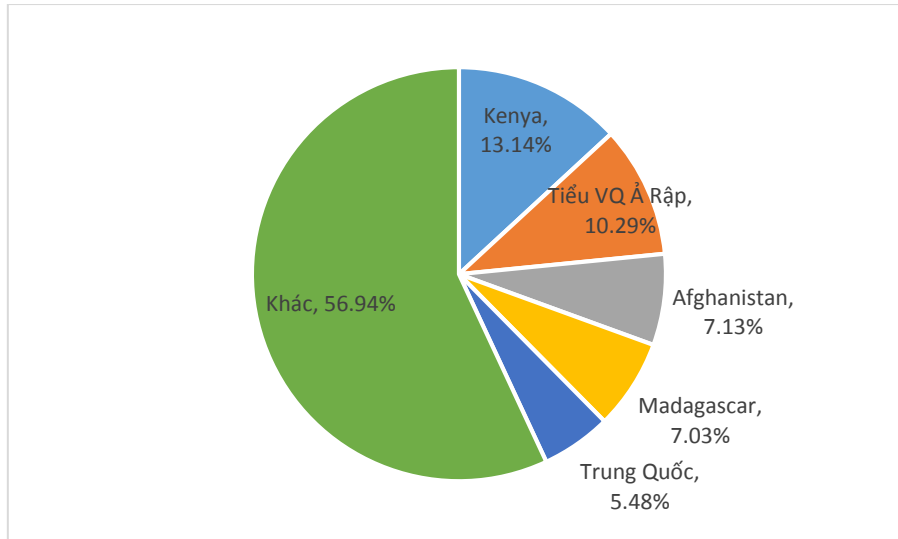
Hình 5: Giá xuất khẩu gạo trung bình của Pakistan và một số quốc gia

Nguồn: Trademap

Pakistan xuất khẩu gạo tới hơn 110 quốc gia trên thế giới năm 2017, tuy nhiên lại không phụ thuộc vào bất kỳ thị trường nào. Thị trường lớn nhất là Kenya chỉ chiếm 13,1% tổng giá trị xuất khẩu của Pakistan. Một số thị trường lớn khác bao gồm Tiểu vương quốc Ả Rập chiếm 10,3%; Afganistan chiếm 7,1%, Madagasca chiếm 7% và Trung Quốc chiếm khoảng 5,5%. Hơn 100 thị trường khác chiếm 56,9% còn lại. Các thị trường này cũng có sự biến động lớn qua các năm, như thị trường Madagasca tăng tới 265% so với năm 106, thị trường Trung Quốc giảm 56,75%, hoặc như thị trường Philippines các năm trước xuất khẩu hầu như không đáng kể thì trong năm 2017 giá trị xuất khẩu đạt 34,65 triệu USD.

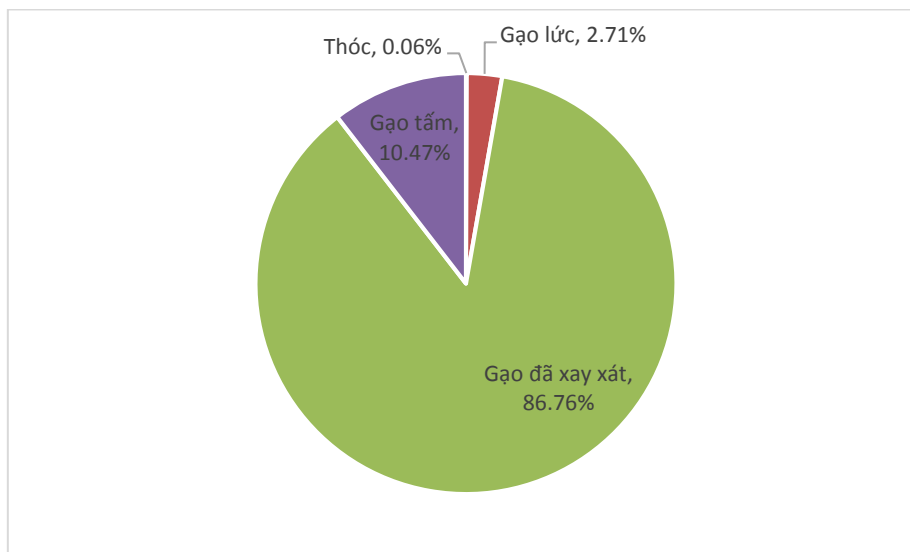
Hình 6: Cơ cấu thị trường xuất khẩu gạo của Pakistan 2017

Nguồn: Trademap

Pakistan chủ yếu xuất khẩu loại gạo đã qua xay xát (mã HS 100630), chiếm tới gần 87% với giá trị gần 1,5 tỷ USD năm 2017. Đứng thứ 2 là gạo tấm (mã HS 100640) với giá trị gần 183 triệu USD, chiếm 10,5%. Trong khi đó các loại gạo như gạo lức (mã HS 100620) và thóc (100610) giá trị xuất khẩu không đáng kể.

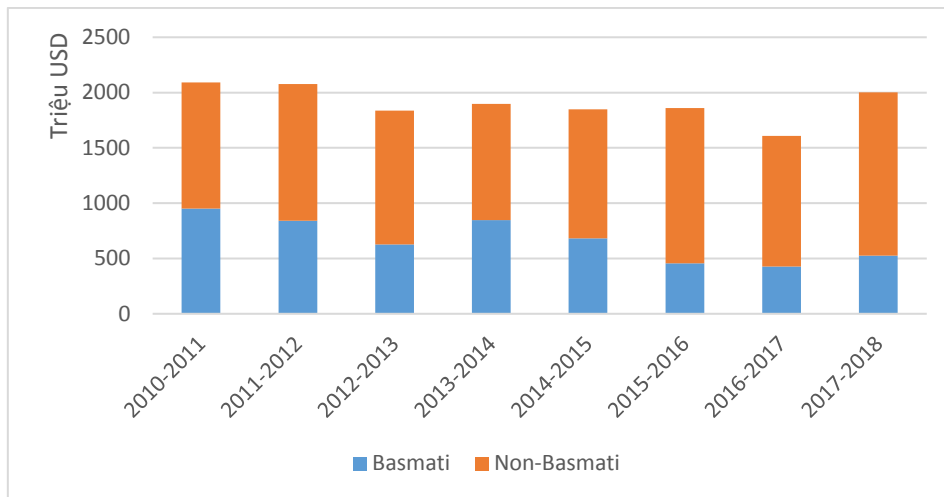
Hình 7: Cơ cấu các loại gạo xuất khẩu Pakistan năm 2017

Nguồn: Trademap

Gạo Basmati là loại gạo đặc trưng của Pakistan và có giá trị cao hơn so với các loại khác khi xuất khẩu. Tuy nhiên tỷ trọng loại gạo này trong tổng giá trị xuất khẩu của Pakistan ngày càng giảm. Theo Hiệp hội xuất khẩu gạo Pakistan (REAP), nếu niên vụ 2010/2011 gạo Basmati chiếm tới 45.56% thì tới niên vụ 2017/2018 chỉ còn chiếm 26.23% trong tổng giá trị xuất khẩu gạo của Pakistan.

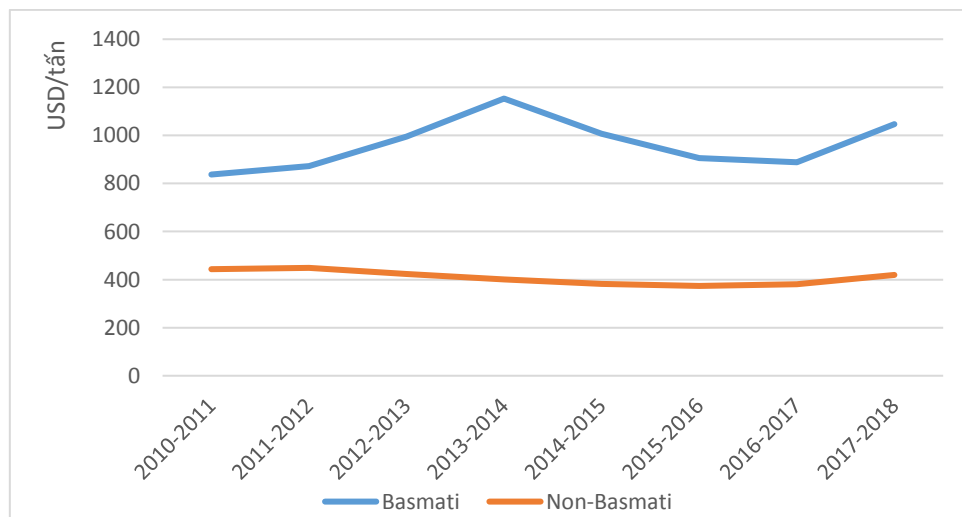
Hình 8: Giá trị xuất khẩu gạo Basmati và non-Basmati của Pakistan

Nguồn: REAP

Có nhiều nguyên nhân dẫn tới sự suy giảm về xuất khẩu gạo Pakistan, trong đó có một số nguyên nhân như chi phí đầu vào cao khiến gạo basmati Pakistan không thể cạnh tranh xuất khẩu với gạo basmati Ấn Độ, gạo có giá quá cao nên nhu cầu hạn chế, một số thị trường lớn của Pakistan như Trung Quốc lại không ưa chuộng gạo Basmati. Trong niên vụ 2017/2018, gạo Basmati có giá xuất khẩu trung bình cao gấp 2,5 lần loại gạo non-Basmati, tuy nhiên giá có nhiều biến động thất thường hơn, trong khi giá gạo non-Basmati khá ổn định.

Hình 9: Giá xuất khẩu trung bình gạo Basmati và non-Basmati của Pakistan

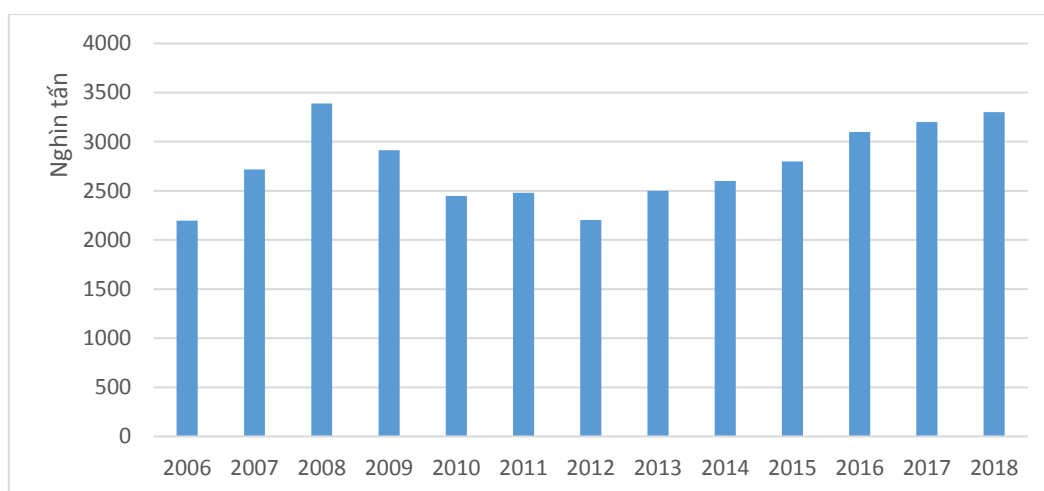
Nguồn: REAP

3.2 Tiêu dùng trong nước

Tiêu dùng gạo trong nước của Pakistan tăng trưởng ổn định từ năm 2012 tới nay. Mức tiêu thụ gạo trong năm 2018 được dự báo là khoảng 3,3 triệu tấn, tăng 3,13% so với năm trước. Sự gia tăng tiêu dùng gạo của Pakistan chủ yếu là do sự gia tăng dân số.

Khác với các nước châu Á khác, gạo không được coi là cây lương thực chủ yếu ở Pakistan mà là lúa mì, với mức tiêu thụ lên tới 124 kg/người/năm, cao nhất thế giới. Thông thường 40-45% sản lượng vụ mùa gạo sẽ được dùng để đáp ứng nhu cầu trong nước và số dư để xuất khẩu. Pakistan ưa chuộng gạo Basmati hơn tuy nhiên do giá cao nên họ tiêu thụ cả gạo IRRI hạt dài. Ngoài ra, khoảng 200 nghìn tấn gạo mỗi năm (gạo 40 -100% tấm) được sử dụng để làm thức ăn cho gia cầm và gia súc.

Hình 10: Tiêu thụ gạo trong nước của Pakistan

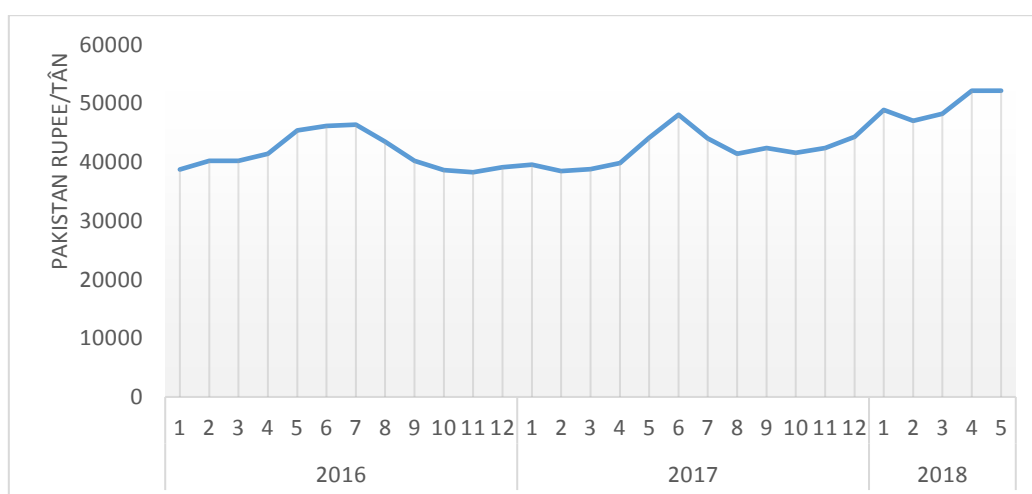

Nguồn: USDA

3.3 Giá trong nước

Từ giữa năm 2017 tới hết tháng 5/2018 giá gạo trong nước tại Pakistan đang tăng mạnh. 5 tháng đầu năm 2018, giá gạo trung bình đã tăng tới 23,7% so với cùng kỳ. Nếu tháng 1/2017 giá gạo chỉ đạt trung bình 39,5 nghìn Rupee Pakistan/tấn thì tới tháng 5/2018 đã tăng lên 52,1 nghìn Rupee Pakistan/tấn, tăng 32%. Giá gạo tăng chủ yếu do nhu cầu xuất khẩu tăng cao.

Hình 11: Diễn biến giá gạo trong nước của Pakistan theo tháng

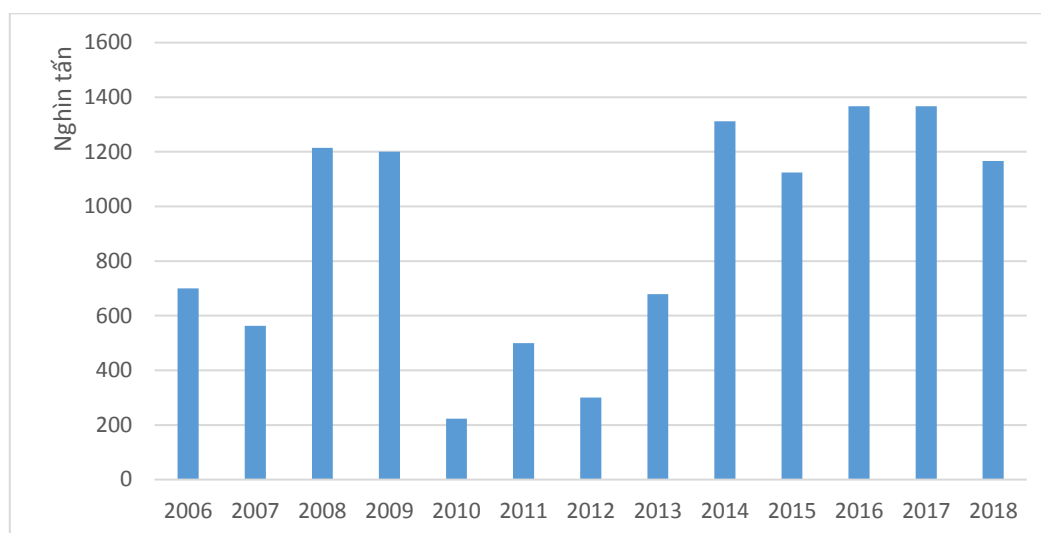

Nguồn: USDA

3.4 Tồn kho

Do nhu cầu xuất khẩu tăng và giá nội địa đang có xu hướng tăng mạnh, tồn kho 2018 của Pakista được dự báo ở mức 1167 nghìn tấn, giảm 14,63% so với năm 2017. Tuy vậy nhìn chung giai đoạn 2014-2018 Pakistan có mức tồn kho cao hơn rất nhiều so với giai đoạn 2010-2013.

Hình 12: Tồn kho của Pakistan qua các năm

Nguồn: USDA

3.5 Chính sách thương mại của Pakistan

Cùng với các mặt hàng xuất khẩu khác, xuất khẩu gạo của Pakistan được chính phủ nước này định hướng theo Khung chính sách 3 năm về chiến lược thương mại, bắt đầu từ năm 2009. Mục tiêu của các khung chính sách là tăng tính cạnh tranh cho các mặt hàng xuất khẩu, mở rộng các thị trường truyền thống và các thị trường mới, thúc đẩy tự do thương mại thông qua các thỏa thuận song phương, đa phương, trong khu vực².

Hiện nay, Pakistan đang chủ trương đẩy mạnh xuất khẩu, Bộ Thương mại Pakistan đề ra chiến lược khung chính sách thương mại 2015-2018 với các nội dung chính sau đây:

- Bốn định hướng chính: Tinh vi hóa và đa dạng hóa sản phẩm; Mở cửa thị trường; Tăng cường và phát triển thể chế; Xúc tiến thương mại.
- Đẩy mạnh xuất khẩu với 4 nhóm giải pháp: Nâng cao năng lực cạnh tranh; Tiêu chuẩn hóa; Cải cách môi trường chính sách; Mở cửa thị trường.

² Rana Muhammad Sohail Jafar, Ambar Rabnawaz, Safdar Hussain, Wasim Ahmed, Peifenn Zhuang, Aptitudes, of Pakistani rice industry with repest to global trade

- Các mục tiêu đặt ra: Nâng cao năng lực cạnh tranh của hàng xuất khẩu; Chuyển từ nền kinh tế lấy ngành làm động lực sang nền kinh tế lấy hiệu quả và sáng chế làm động lực; Tăng thị phần trong thương mại vùng.
- Tháo gỡ vướng mắc về thủ tục và ngân sách.
- Tháo gỡ vướng mắc về thủ tục và ngân sách.
- Sự lạc hậu về công nghệ là nguyên nhân chính kìm hãm phát triển. Vì vậy, nhập khẩu máy móc thiết bị và công nghệ sẽ được khuyến khích và hỗ trợ.
- Khuyến khích và hỗ trợ phát triển chế biến nông sản thông qua cấp vốn nhập khẩu máy móc thiết bị.
- Tăng xuất khẩu vào EU thông qua tuyên truyền phổ biến nội dung 27 cam kết phải tuân thủ để được hưởng chế độ ưu đãi GSP+.
- Chú trọng phát triển thị trường châu Phi, Cộng đồng các quốc gia độc lập (CIS), châu Mỹ La tinh.
- Tiếp tục triển khai chiến lược ngoại giao thương mại 3 mũi (đa phương, khu vực, song phương) để mở cửa thị trường, theo đó:
  - o Đa phương: Tham gia các thỏa thuận ưu đãi thương mại, công nghệ thông tin, mua sắm chính phủ
  - o Khu vực: Tăng cường mở cửa thị trường qua các thỏa thuận khu vực GCC, ASEAN, SAARC, Afghanistan và CARs.
  - o Song phương: đàm phán với Thái Lan, Hàn Quốc, Thổ Nhĩ Kỳ, I-ran, Trung Quốc, Malaysia, Indonesia, Nigeria và Jooc-đa-ni.
- Phát triển thương mại nội vùng Nam Á và Trung Á.
- Nâng cao năng lực các tổ chức chuyên ngành thương mại.
- Lập Hội đồng xúc tiến xuất khẩu dược phẩm, mỹ phẩm và gạo.
- Mở chiến dịch thúc đẩy xuất khẩu 4 sản phẩm (gạo basmati, rau quả, thịt, đồ trang sức) trên 4 thị trường (Iran, Trung Quốc, Afghanistan, châu Âu).

IV. KẾT LUẬN VÀ NHỮNG LƯU Ý CHO VIỆT NAM

4.1 Kết luận

Pakistan là quốc gia xuất khẩu gạo lớn thứ 4 thế giới. Gạo là mặt hàng nông sản mang lại tài chính chủ yếu tại Pakistan và hầu hết các vụ lúa được canh tác tại khu vực Sindh và Punjab phì nhiêu, với hàng triệu nông dân phụ thuộc vào sản xuất lúa gạo như nguồn tạo công ăn việc làm chính. Trong số nhiều loại gạo sản xuất tại Pakistan, basmati được biết đến là loại gạo chất lượng cao và thơm ngon hơn cả. Xuất khẩu gạo từ Pakistan giai đoạn gần đây đang gặp nhiều khó khăn, đang có dấu hiệu suy giảm về lượng. Đặc

biệt gạo basmati dù có giá trị cao nhưng thị phần ngày càng giảm trong tổng xuất khẩu gạo do chi phí đầu vào cao nên không cạnh tranh được với gạo Basmati của Ấn Độ.

Gạo Pakistan vẫn chưa thực sự có thương hiệu trên thị trường thế giới, được xuất khẩu bởi các công ty có quy mô khá nhỏ, quen kiểu kinh doanh truyền thống. Tuy nhiên hiện Pakistan cũng đã có nhiều chính sách để cải thiện và thúc đẩy xuất khẩu gạo như hỗ trợ áp dụng công nghệ, triển khai các chính sách thương mại song phương, đa phương với các nước để mở rộng thị trường xuất khẩu. Thông qua tìm hiểu về thị trường Pakistan, một trong những đối thủ cạnh tranh chính của Việt Nam, có thể rút ra những bài học quý giá cho Việt Nam trong việc nâng cao năng lực cạnh tranh ngành gạo xuất khẩu trong thời gian tới.

4.2 Những lưu ý cho thị trường Việt Nam

Mặc dù là quốc gia xuất khẩu gạo lớn thứ 4 thế giới, nhưng Pakistan cũng đang gặp nhiều vấn đề trở ngại trong xuất khẩu gạo như chi phí đầu vào cao, nhập khẩu giống lúa lai chất lượng thấp, cùng với việc thiếu những sáng kiến mới trong gieo trồng lúa quy mô lớn. Đây là những bài học cho Việt Nam để nâng cao năng lực cạnh tranh ngành gạo. Các nhà sản xuất gạo, Nhà nước và chính quyền địa phương cần có những sự đầu tư thỏa đáng cho việc tuyển chọn những giống lúa chủ lực, phù hợp với thổ nhưỡng từng vùng miền, cho năng suất và giá trị cao phù hợp với nhu cầu thị trường trong và ngoài nước, không nên chạy theo số lượng để có vị trí thứ nhất hay thứ hai mà cần đặc biệt quan tâm tới chất lượng. Cần đầu tư nghiên cứu ứng dụng khoa học công nghệ như xúc tiến nhanh việc bình tuyển các loại giống lúa đặc sản của các địa phương, hình thành quỹ gen về giống lúa chất lượng cao để xuất khẩu. Nhà nước cần phát huy vai trò chủ đạo của các cơ sở nghiên cứu, viện, trường đại học, nông trường... tham gia nghiên cứu.

Tương tự như Pakistan, xuất khẩu gạo của Việt Nam cũng chưa thực sự có thương hiệu trên thị trường thế giới, giá gạo của Việt Nam rất thấp so với các nước đối thủ cạnh tranh nên hiệu quả xuất khẩu và đời sống của người trồng lúa không được cải thiện. Do đó chúng ta cần xây dựng thương hiệu cho gạo Việt Nam. Thương hiệu không chỉ là nhãn hiệu, tên gọi mà nó còn hàm chứa sở hữu trí tuệ khác như bao bì, mẫu mã, kiểu dáng, quảng bá, tiếp thị giới thiệu sản phẩm... Chúng ta chưa có loại gạo mà khi nhắc tên tên gạo là nhắc đến Pakistan như gạo Basmati. Để có thương hiệu gạo Việt Nam ngoài việc khuyến cáo nông dân quan tâm hơn đến giống lúa có chất lượng cao, chúng ta còn phải tổ chức các hoạt động xúc tiến thương mại giới thiệu sản phẩm gạo và cố gắng ký được các hợp đồng tiêu thụ dài hạn với các nước có tiềm năng. Mặt khác, chúng ta phải sắp xếp và quy hoạch lại sản xuất nông nghiệp, nhất là vùng trồng lúa. Các doanh nghiệp, nhất là các doanh nghiệp kinh doanh về xuất khẩu gạo cũng phải tham gia tích cực hơn vào việc quảng bá và giúp cho người nông dân nhận thức được những chủng loại gạo nào đáp ứng yêu cầu của thị trường để hướng dẫn nông dân trồng và giúp nông dân tiêu thụ.

Một trong những nguyên nhân khiến gạo Pakistan chưa có thương hiệu chính là việc gạo được xuất khẩu bởi phần lớn các công ty tư nhân có quy mô nhỏ, quản lý gia đình và quen với kinh doanh truyền thống. Do vậy Việt Nam cần duy trì số lượng doanh nghiệp có đủ khả năng về trữ lượng kho, năng suất chế biến gạo xuất khẩu, hạn chế sự ô ạt quá mức của các doanh nghiệp còn non kém về kinh nghiệm, yếu về tài chính. Tránh xuất khẩu thiếu kiểm soát, bán phá giá, tránh tình trạng hủy hợp đồng đã ký kết với khách hàng khi giá cả biến động, tạo ấn tượng xấu về nhà xuất khẩu Việt Nam.

Pakistan đầu tư đáng kể máy móc hiện đại để xay xát phục vụ xuất khẩu. Việt Nam cũng cần đầu tư đồng bộ khoa học công nghệ để hiện đại hóa sản xuất. Hệ thống này cần phải được trang bị hiện đại, đồng bộ, đảm bảo sức cạnh tranh trên thị trường. Cơ sở hạ tầng cần được chú trọng nhất là ở khâu sản xuất, chế biến, đóng gói bằng cách lắp đặt, sử dụng các máy móc mới, hiện đại, công suất cao, chế tạo lắp ráp và mua sắm thiết bị thu hoạch lúa....

Hiện Pakistan đang đẩy mạnh xuất khẩu thông qua xúc tiến thương mại tại các thị trường, ngoài các thị trường truyền thống còn có các thị trường có giá trị cao như EU. Hiện Việt Nam cũng đang tham gia nhiều FTA, do đó cần tranh thủ khai thác các mối quan hệ để ký các hiệp định xuất khẩu gạo hoặc các bản thỏa thuận phối hợp, hợp tác với các nước để tạo thuận lợi cho doanh nghiệp hoạt động.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Agroinfo, <http://agro.gov.vn>
2. Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, <https://www.mard.gov.vn/>
3. Bộ Công thương Việt Nam, <http://www.moit.gov.vn>
4. Bộ Nông nghiệp Mỹ (USDA),
<https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/home>
5. Ngân hàng thế giới WB, <https://www.worldbank.org>
6. Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF), <https://www.imf.org>
7. Trademap, <https://www.trademap.org>
8. Trang ngoại giao kinh tế trực tuyến - Bộ ngoại giao, <http://ngkt.mofa.gov.vn>
9. Trang thông tin nông sản toàn cầu, <https://gappingworld.com>